

Matti Kankaanniemi
matti.kankaanniemi@abo.fi

1 Johdanto

Edellisessä osassa tarkastelimme kysymystä Jeesuksen persoonallisuudesta psykologi Dan P. McAdamsin kehittämässä, kolmiosaisessa psykobiograafisessa viitekehelyssä.¹ Toinen osa käsittelee yksilöpsykologisia adaptaatioita.² Siinä keskitytään yksilöllisiin ominaispiirteisiin, joihin kasvuympäristön ja elämän tapahtumat vaikuttavat suuresti. Moderni psykologia tuntee kymmenittäin empiiriseltä taustaltaan vaihtelevia teorioita, joita voitaisiin soveltaa paradigman tämän osan tarkasteluun. Tähän artikkeliin olemme valinneet kiintymyssuhdeteorian, jolla on melko vahva pohja empiirisen psykologian traditiossa.³ Tutkimuskysymys, jos sellaista voidaan tällaisessa lyhyessä ja kursorisessa katsauksessa käyttää, on se, kuinka teoriaa voidaan hyödyntää historiallisen Jeesuksen tutkimisessa. Käsillä oleva tehtävä jakautuu lisäksi kahteen alaluokkaan: a) onko mahdollista sanoa mitään Jeesuksen kiintymyksestä primäärihoivaajaansa? b) jos tällaista tietoa on saatavilla, miten sitä voitaisiin hyödyntää historian Jeesuksen tutkimisessä?

2 Kiintymyssuhdeteoria

Varhaista lapsuutta on korostettu freudilaisessa tutkimustraditiossa alusta asti. Villien sekä luovien ideoiden ja selitysmallien paradigma on saanut osakseen oikeutettua kritiikkiä empiirisen tuen puuttumisesta. Se on kuitenkin myös tarjonnut hedelmällisen maaperän kiintymyssuhdeteorian kehittelijän ja esittelijän John Bowlbyn kurinalaisemmalle lähestymistavalle. Bowlbyn mukaan varhaiset kokemukset primäärihoivaajasta muodostavat tietynlaisia ajatusjärjestelmiä, muistoja, uskomuksia, odotuksia, emootioita ja käyttäytymismalleja.⁴ Tapa, jolla tämä primäärihoivaaja reagoi lapsen tarpeisiin ja emotionaalisiin ilmaisuihin, vaikuttaa turvallisen, välttelevä-turvattoman, ristiriitaisturvattoman tai jäsentymättömän kiintymys-

-
- 1 Ks. M. Kankaanniemi, "A Psychobiography of Jesus: Part 1: Personality Traits", *Iesus Aboensis: Åbo Akademi Journal for Historical Jesus Research* (2015), ss. 5–11.
  - 2 Ks. D. P. McAdams, *The Person: An Introduction to the Science of Personality Psychology* (Hoboken: John Wiley & Sons, 5. painos, 2008), ss. 253–384.
  - 3 J. Cassidy, J. D. Jones ja P. R. Shaver, "Contributions of Attachment Theory and Research: A Framework for Future Research, Translation, and Policy", *Developmental Psychopathology* 25 (2013), ss. 1415–1434.
  - 4 Ks. esim. J. Mercer, *Understanding Attachment: Parenting, Child Care, and Emotional Development* (Westport: Praeger, 2006), ss. 39–40.

suhteen muodostumiseen. Kiintymystyyppi toistuu myöhemmin sosiaalisissa suhteissa ja teorian mukaan leimaa yksilön persoonallisuutta halki elämän.

Aikuisten kiintymyssuhdemallien osalta eniten energiaa on käytetty romanttisten suhteiden ja kiintymyssuhdemallien tarkasteluun.⁵ Mallit toimivat kuitenkin muutenkin lähisuhteissa ja jopa ”suhteessa” jumalahahmoon.⁶ Tarkat nimitykset vaihtelevat jonkin verran, mutta aikuisten kiintymysmallit voidaan jakaa seuraaviin neljään luokkaan: a) turvallinen, b) takertuva, c) välttelevä ja d) pelokas. Turvallinen ja välttelevä yhdistyvät melko hyvään itsetuntoon, kun taas pelokas ja takertuva kielteisiin ajatuksiin itsestä.⁷

3 Kiintymyssuhdetoria haasteena historian tutkimukselle

Kun historian henkilöä tutkitaan kiintymyssuhdeteorian avulla, törmätään tuttuun ”kausaaliteetti vai korrelaatio” -kysymykseen. Pitäisikö ensin arvioida henkilön käyttäytymistä ja sitten todeta, että tavallisesti tällainen käyttäytyminen juontaa juurensa tietynlaisesta lapsuusajan kiintymysmallista? Vai tulisiko keskittyä henkilön lapsuuteen ja pyrkiä esimerkiksi selvittämään hänen suhdetta äitiinsä? Jos kiintymyssuhde on todennäköisimmin ollut turvallinen, voisimme odottaa henkilön käyttäytyvän tavalla, joka on tyypillistä turvallisesti kiintyneille. Historiantutkimuksessa käytettävissä olevan datan määrä on usein niukka, ja tutkijalle voi tulla kiusaus määritellä kausaalisuus niin, että se on sopusoinnussa parhaiten saatavilla olevan datan kanssa.

Tämä haaste ei välttämättä kuitenkaan ole riittävä syy hylätä kiintymyssuhdeteoriaa psykobiograafisesta tutkimuksesta. Kiintymyssuhde sellaisenaan on väistämätön psykobiologinen tosiasia, koska ihmislapsi ei selviä ilman jonkinlaista hoivaajaa. Suhde voi olla turvallinen tai turvaton, mutta joka tapauksessa se on olemassa ja heijastuu myös myöhemmässä elämässä. Toiseksi, moderni aivotutkimus viittaa siihen, että kiintymyssuhde on yhteydessä aivojen kehittymiseen ja siksi tunne-elämää ja reaktioita ohjaavien rakenteiden toimintaan.⁸ Ilmiö on yleismaailmallinen ja koskee jokaista ihmistä kaikkina aikoina. Näin ollen riippumatta siitä, miten vähän tiedämme Jeesus Nasaretilaisen elämästä, voidaan hänen (jonkinlaista) kiintymyssuhdettaan primäärihoivaajaan pitää faktana. Kuten persoonallisuuspiirteidenkin kohdalla joudumme tutkijoina etsimään jotakin, jonka olemassaolon tiedämme, vaikkemme ehkä koskaan löydä sitä tai pysty vakuuttamaan ketään aihetta koskevasta hypoteesistamme.

5 Ks. esim. T. Li ja D. K-S. Chan, ”How Anxious and Avoidant Attachment Affect Romantic Relationship Quality Differently: A Meta-Analytical Review”, *European Journal of Social Psychology* 42 (2012), ss. 406–419.

6 Kiintymyksestä Jumalaan, katso W. C. Rowatt and L. A. Kirkpatrick, ”Two Dimensions of Attachment to God, and Their Relation to Affect, Religiosity, and Personality Constructs”, *Journal for the Scientific Study of Religion* 41 (2002), ss. 637–651.

7 K. Bartholomew ja L.M. Horowitz, ”Attachment styles among young adults: a test of a four-category model”, *Journal of Personality and Social Psychology* 61 (1991), ss. 226–244.

8 Ks. O. Gillath, ”The Neuroscience of Attachment: using New Methods to Answer Old (and New) Questions”, J. A. Simpsons ja W. S. Rholes (eds.), *Attachment Theory and Research: New Directions and Emerging Themes* (New York: Guilford, 2015), ss. 39–67.

4 Kiintynyt Jeesus

Käytettävissä olevan tiedon laatu ja määrä ovat ensisijaisen tärkeitä, kun tutkitaan muinaisen henkilön todennäköisintä kiintymyssuhdemallia. Evankeliumit ovat täynnä kuvauksia Jeesuksen ihmissuhteista ja tunnereaktioista ja tarjoavat näin paljon aineistoa analysoitavaksi. Jos Jeesuksen todennäköisintä kiintymyssuhdemallia aletaan etsiä hänen aikuiselämästään, on kuitenkin tehtävä jonkinlainen suuntaantava arvio evankeliumien materiaalin historiallisesta arvosta. Lue mm. niistä historiallisesta Jeesus Nasaretilaisesta vai varhaiskristillisten yhteisöjen elämäntilanteiden heijastumia vai molempia? Toinen olennainen kysymys liittyy siihen, luomeko tietyn kiintymyssuhdemallin valitsemalla lempiteoriaamme sopivia yksikköjä ja hylkäämällä sen suhteen ongelmalliset pois? Maalaisivatko jotkut perikooptit, kertomukset tai kokonaiset kirjat kuvan turvallisesti kiintyneestä Jeesuksesta, ja joku toisenlainen kokoelma kohtia maalaisi välttelevästi kiintyneen apokalyptisen profetaan? Ottaaksemme tämän haasteen asiaankuuluvalla vakavuudella ja pyrkivätkemme metodologisesti kurinalaiseen lähestymistapaan on järkevää kiinnittää huomiota kolmeen tekijään, kun tiettyä tekstiä käytetään tämälantapaiseen analyysiin.

Kysymys 1: Onko kohta historiallinen? Kuvaako se todellista historiallista tapahtumaa riittävällä tarkkuudella?

Kysymys 2: Kuinka hyvin kohta kertoo Jeesuksen yleisestä käyttäytymisestä, tunne-elämästä ja reaktioista?

Kysymys 3: Onko kohdasta nouseva psykologinen selitys selvä vai sekava?

Kohdassa Matteus 11:18–19 Jeesus kertoo, että häntä syytetään ”syömäriksi ja juomariksi ja publikaanisten sekä syntisen ystäväksi”. Miten tätä voidaan käyttää Jeesuksen kiintymyssuhteen tutkimisessa?

4.1 Historiallista

Historian Jeesus tutkimuksessa oletetaan laajalti, että Jeesuksesta jotakin kielteistä kertovat kohdat ovat mitä todennäköisimmin historiallisia tai aitoja, tai että ne antavat suhteellisen luotettavan kuvan historiallisesta tapahtumasta. Tätä päättelyä kuvataan usein termillä hämmentävyyskriteeri (Criterion of Embarrassment).⁹ Miksi joku varhaiskristitty keksisi kertomuksen tai sanonnan, jossa Jeesusta syytetään juopoksi? Kysymyksen jääminen vaille vakuuttavaa vastausta puoltaa sanonnan historiallisuutta. Näin ollen voimme olettaa, että Jeesusta syytettiin näin, ja on loogista olettaa, että syytös pohjautui johonkin asiaan hänen käyttäytymisessään.

4.2 Yleinen kuvaavuus

Syytös heijastaa todennäköisesti johdonmukaista elämän tapaa tai toistuvaa käyttäytymismallia, ei ainoastaan yksittäistä tai satunnaista tapahtumaa. Näin ollen

9 Olen toisaalla avannut tämän kriteerin sisäistä dynamiikkaa. Katso M. Kankaanniemi, *The Guards of the Tomb (Matt 27:62–66 and 28:11–15) Matthew’s Apologetic Legend Revisited* (Turku: Åbo Akademi University Press, 2010), ss. 57–64.

voimme melko turvallisesti ja oikeutetusti todeta, että Jeesuksella oli aktiivinen sosiaalinen elämä ja että hän rikkoi yhteiskunnallisia raja-aitoja ja tabuja: hän oli uskonnollisia sääntöjä noudattava opettaja, joka kuitenkin vietti aikaa epäpuhtaiden syntisten kanssa. Mutta onko evankeliumeissa materiaalia, joka olisi ristiriidassa tämän luonnehdinnan kanssa? Eikö neljänkymmenen päivän yksinäinen erämaajakso kuvaa täysin erilaisen, introvertin ja välttelevän persoonallisuuden? Nähdäkseni tätä jaksoa ei voi pitää yleisesti Jeesuksen käyttäytymistä kuvaavana samalla tavoin kuin syömäri- ja juomarisyytöstä. Erämaajakso oli todennäköisesti poikkeuksellinen ja uskonnollisista motiiveista nouseva riitti, jota kerrottiin eteenpäin raamatullisten teemojen siivittämänä, eikä Jeesuksen jokapäiväistä käyttäytymistä.

4.3 *Psykologinen selitys*

Näyttäisi melko selvältä, että Jeesuksella täytyi olla melko myönteisiä ajatuksia ihmisistä. Muuten olisi vaikea selittää, miksi hän lähestyi sosiaalisesti stigmatisoituja ja puolusti heidän oikeuksiaan Aabrahamin lapsina. Hänellä myös näyttää olleen aktiivinen sosiaalinen elämä – jopa siinä määrin, että häntä pilkattiin tämän vuoksi. Jos Bartholomewin ja Horowitzin neliosaista mallia sovelletaan tähän, on valittava kahdesta kategoriasta. Kuinka paljon informaatiota perikooppi tarjoaa pohjaksi ratkaisulle sen suhteen, onko Jeesuksen käyttäytymisen taustalla todennäköisemmin turvallinen vai takertuva kiintymismalli? Takertuva kiintymismalli on yhdistetty melko heikkoon itsetuntoon ja ”takertumistendensseihin”. Tästä nousee kysymys siitä, etsikö Jeesus tunnustusta, arvostusta, huomiota tai emotionaalista läheisyyttä galilealaisen yhteiskunnan pohjakerroksista. Kyseinen perikooppi tuskin tarjoaa riittävästi tietoa tämän kysymyksen ratkaisemiseksi kokonaisuudessaan. Ehkä kuitenkin voimme päätellä, että heikko itsetunto olisi tullut paremmin lääkityksi ylempien yhteiskuntaluokkien, kuten fariseusten ja kirjanoppineiden, kanssa. Koska Jeesuksen veljellä Jaakobilla oli hyvät suhteet fariseuksiin, on todennäköistä, että Jeesuksen perheen status ja tausta olisivat luoneet hyvän pohjan sosialisoinnille tämän ryhmän kanssa. Voimme varovaisesti todeta, että käsillä oleva perikooppi tukee käsitystä turvallisesti kiintyneestä Jeesuksesta.

5 Jeesus ja äiti – Deduktiivinen päättely

Kuten olen jo todennut, historian henkilön kiintymyssuhdemallia voidaan periaatteessa arvioida kahdella tavalla. Olemme lyhyesti käsitelleet induktiivista tapaa tutkia esimerkkejä aikuisiän käyttäytymisestä ja sitä, millaista kiintymyssuhdemallia kukin niistä heijastaa. Toinen, usein huomattavasti vaikeampi metodi on tutkia materiaalia henkilön lapsuudesta ja hänen suhteestaan äitiinsä. Vaikka tiedostan tämän lähestymistavan haastavuuden, pidän sitä silti kokeilemisen arvoisena – jos ei muuta niin ainakin pienen aukon peittämiseksi kohdehenkilön psykobiograafisen profiilin täyttämisen massiivisessa tehtävässä.

Lapsuuskertomusten historiallisuutta koskevista arvioista riippumatta voidaan todeta, että käytettävissä oleva data Jeesuksen ja hänen äitinsä välisestä kiintymyssuhteesta on hyvin niukkaa. Jeesus varmasti eli Marian kanssa lapsuutensa ja teini-vuotensa, kuten voidaan nähdä perikoopista, jossa häntä kutsutaan ”Marian pojaksi” (Mark. 6:1–6). Neljäs evankelista kertoo Marian olleen mukana Golgatalla ja näh-

neen ristiinnaulitsemisen. Lisäksi Luukas mainitsee Marian olleen aktiivinen jäsen pääsiäisen jälkeisessä Jeesus-liikkeessä. Kaikki tämä puoltaa oletusta, jonka mukaan Jeesuksen ja Marian välinen suhde oli ”normaali”, mikä taas puhuu turvallisen kiintymysmallin puolesta. Kun yhdessä tapauksessa Jeesuksen veljet ja äiti tulevat katsomaan häntä mutta kohtaavat biologisia perhesiteitä kyseensalaistavan Jeesuksen, tätä ei tarvitse pitää merkinä vihamielisyydestä vaan lähinnä didaktisena hyperbolana.

On järkevää olettaa, että Marian raskaus sai alkunsa ennen avioliittoa mutta ”pyhitty” myöhemmin Joosefin hyväksytyä sekä Jeesuksen että Marian. Siitä, oliko Joosef Jeesuksen biologinen isä, tieteellisen historian tutkimuksen on mahdotonta sanoa mitään varmaa.

Esiaviolliset teiniraskaudet ovat yhteydessä lasten kiintymyssuhdeongelmiin – modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa.¹⁰ Tämä on helppo ymmärtää, jos nuorien – ja vastentahtoisten – äitien stressi ja masennusoireet otetaan huomioon. Sama päti varmasti monella tapaa ensimmäisen vuosisadan juutalaisessa kontekstissa, jos lähiympäristö ei hyväksynyt raskautta. Toisaalta, kun raskaus oli sosiaalisesti hyväksytty, katumukseen ei ollut syytä, koska lapsen synnyttäminen oli juutalaiselle naiselle Jumalan antama tehtävä. Jos hyväksymme sen, että Joosef ”tunnusti” olevansa Jeesuksen isä, ei ole olemassa apriorista perustetta epäillä Marian täyttä emotionaalista sitoutumista esikoiseensa ja tästä seuraavaa Jeesuksen turvallista kiintymyssuhdetta äitiinsä.¹¹

6 Turvallisesti kiintynyt Jeesus

Tärkeän ja kiinnostavan määrittelemisen historian tutkimuksessa on monimutkainen filosofinen kysymys. Onko esimerkiksi Jeesus Nasaretilaisen todennäköisimmän kiintymyssuhdemallin määrittelemisellä arvoa? Ehkä tällä itsessäänkin on jotakin arvoa, mutta varmasti kiinnostavampi aihe on oletetun kiintymysmallin kyky selittää joitakin piirteitä Jeesuksen käyttäytymisessä laajemmin.

Kaikki tutkijat ovat samaa mieltä siitä, että Jeesuksen elämä ei ollut samanlainen kuin tavallisen galilealaisen Tiberiaksen hallituskaudella. Kolmekymmentävuotias kirvesmies jättää kotinsa, liittyy Johannes Kastajan vastakulttuurilliseen liikkeeseen ja kerää mainetta menestyksekkäänä parantajana. Suuri osa tästä kiteytyy Jeesuksen kasteessa, joka on ollut tärkeä osa käytännössä kaikissa historiallisen Jeesuksen rekonstruktioissa.¹² Hyvin harva epäilee tapauksen historiallisuutta, ja näyttää myös siltä, että kaste oli varhaiskristittyjen parissa yleisesti hyväksytty alkuhetki Jeesuksen toiminnalle, kuten voidaan nähdä siinä, että kaikki kanoniset evankeliumit käytännössä aloittavat kertomuksen Jeesuksen julkisesta toiminnasta nimenomaan kasteella. Näin ollen mitä oikeutetuimmat psykobiografiset kysymykset kuuluvat: ”miksi Jeesus kastettiin?” ja ”miksi hän jätti kotinsa rakentaakseen ainutlaatui-

10 S. C. Flaherty ja L. S. Sadler, ”A Review of Attachment Theory in the Context of Adolescent Parenting”, *Journal of Pediatric Health Care* 25 (2011), ss. 114–121.

11 M. Touris, S. Kromelow ja C. Harding, ”Mother-firstborn Attachment and the Birth of a Sibling”, *American Journal of Orthopsychiatry* 65 (1995), ss. 293–297.

12 Ks. esim. J. P. Meier, *A Marginal Jew: Part Two: Mentor, Message, and Miracles* (New York: Doubleday, 1994), ss. 18–182.

sen uran parantajana ja tulevan Jumalan valtakunnan saarnaajana?”

Hieman yksinkertaistaen erilaisia lähestymiskulmia voidaan valaista mainitsemalla kaksi koulukuntaa, joista ensimmäinen korostaa psykologisia ongelmia, traumoja ja jännitteitä Jeesuksen käyttäytymisen selittämisessä ja toinen taas painottaa enemmän tai vähemmän yhdenmukaista teologista agendaä ilman sen suurempaa psykologista spekulointia. Esimerkiksi Adries van Aarde ”hävittää” Joosefin historiasta täysin ja pitää isättömyyttä ja tästä seurannutta äpärä-statusista ensisijaisena vaikuttajana Jeesuksen julkisen käyttäytymisen taustalla.¹³ John W. Miller puolestaan ei näe ongelmia tai jännitteitä Jeesuksen ja tämän isän Joosefin välillä, mutta näkee suuren osan Jeesuksen toiminnasta ja asenteista ongelmallisesta äitisuhteesta kumpuavan oidipaali-ongelman valossa.¹⁴ Bruce Chilton ei käytä psykologista terminologiaa mutta korostaa myös vahvasti *Mamzer*-trauman sisäistä motivaatiovaiikutusta.¹⁵

Mutta entä jos Jeesus oli turvallisesti kiintynyt kuten 56 % ihmisistä ylipäätään?¹⁶ Itse asiassa yksi syy tutkijoiden laajalle levinneeseen skeptisyyteen psykologista Jeesus-tutkimusta kohtaan voi juontua juuri psykologisten Jeesus-kuvausten traumakeskeisyydestä. Psykobiografinen lähestymiskulma ei kuitenkaan ”tarvitse” traumatisoitunutta Jeesusta oikeuttaakseen metodologisen olemassaolonsa. Itse asiassa lähdeaineisto viittaa siihen suuntaan, että Jeesuksella olisi turvallinen kiintymismalli, joka mitä todennäköisimmin juonsi juurensa Marian omistautuneesta esikoisen hoidosta ja hyvästä isäsuhteesta Jeesukselle ammatin opettaneeseen Joosefiin. Tämä taas on voinut näkyä hyvin toimivana tunne-elämänä, minkä vuoksi Jeesus pystyi tuntemaan empatiaa köyhiin ja sairaisiin. Ehkä yhdistelmä empaattista ympäristön kärsimyksen havaitsemista ja oman parantamiskyvyn tiedostaminen yhdessä Kirjoitusten ja tradition mietiskelemisen kanssa loi pohjan Jeesuksen poikkeukselliselle toiminnalle?

On tärkeää ymmärtää, että psykologia voi tieteenalana hyödyttää historian Jeesuksen tutkimusta myös siinä tapauksessa, että hän oli henkisesti terve, turvallisesti kiintynyt ja ei-traumatisoitunut tutkimuskohde. Joskus psykologinen arvio voi antaa suuntaa sille, miten tärkeitä päätökset historiallisen henkilön elämässä tulkitaan. Jos esimerkiksi Jeesus ei työstänyt traumaansa etsien kadonnutta isähahmoa tai paininut oidipaali-aaveiden kanssa astuessaan Jordaniin Johanneksen kastettavaksi, on tätä askelta ehkä tarkasteltava pikemminkin liittymisaktina kuin pakenemisena. Se saattaisi myös puoltaa Kirjoitusten vaikutusta ja rationaalista päättelyä liikkeellepanevinä voimina Jeesuksen itseymmärryksen ja tehtävän muotoutumisen taustalla.

Historian tutkijoilla ei ole syytä suojella Jeesusta diagnooseilta tai kielteisiltä leimoilta, jos sellaisia vakuuttavasti kohoaa esille lähdemateriaalista. Terveelle ei kuitenkaan pidä määrätä lääkettä vain siksi, että hyllyt notkuvat ylijäämäpurkkeja. Tämä valinta lähestymiskulmien välillä on tärkeä, kun tutkitaan Jeesuksen elämän tärkeimpiä valintoja. Miksi Jeesus liittyi Johanneksen liikkeeseen eikä fariseuksiin, vaikka hänen veljensä Jaakob näyttää pikemminkin valinnee jälkimmäisen? Miksi

13 A. van Aarde, *Fatherless in Galilee* (Harrisburg: Trinity, 2001).

14 J. W. Miller, *Jesus at Thirty* (Minneapolis: Fortress, 1997).

15 B. Chilton, *Rabbi Jesus: An Intimate Biography* (New York: Doubleday, 2000).

16 Luku on peräisin C. Hazenin ja P. Shaverin (”Romantic love conceptualized as an attachment process”, *Journal of Personality and Social Psychology* 52 (1987), ss. 511–524) urauurtavasta tutkimuksesta.

Jeesus hyväksyy syntiset sisään Jumalan valtakuntaan? Miksi Jeesus päättää tulla tapetuksi Jerusalemissa? Samalla, kun on todettava, ettei inhimillinen päätöksenteko ole mustavalkoinen joko-tai-ilmio, on olemassa selkeä ero traumaperäisellä käyttäytymisellä ja toisaalta vahvasti ideologisesti motivoituneella mutta normaalilla käyttäytymisellä.

Historian tutkimuksen on laskettava ja arvioitava todennäköisyyksiä ilman toivoa aksiomaattisista totuuksista. Psykobiografisessa profiiliin rakentamisessa jotkut yksityiskohdat ovat kaiken järjen mukaan totta, ja sitten on niitä, joista ei voida sanoa yhtään mitään. Suuri osa ilmiöistä sijoittuu näiden ääripäiden väliin. Näissä tapauksissa on valittava todennäköisempi vaihtoehto ja edettävä sen mukaan. Kun sellainen tekijä kuin Jeesuksen kiintymyssuhde arvioidaan mieluummin turvallisesti kuin turvattomaksi, lisää tämä ei-traumapohjaisten selitysten todennäköisyyttä luotaessa viitekehystä hänen elämänsä myöhempien tapahtumien selittämiseksi.